

reketü'n-nağdiyye 'alâ eyyâmi İbn Reşîk el-Mesîlî (Cezayir 1981). Abdurrahman Yâgî, Kahire Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde *İbn Reşîk el-Kayrevânî el-edîb en-nâkıd* adıyla bir yüksek lisans çalışması yapmıştır (1955).

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Reşîk el-Kayrevânî, *el-'Umde* (nşr. Muhammed Karkazân), Beyrut 1408/1988, I, 171; ayrıca bk. neşredenin girişi, I, 9-50; a.mlf., *Ünmû-zecü'z-zamân fî şu'arâ'lî'l-Kayrevân* (nşr. Muhammed el-Arûsî el-Matvî – Beşîr el-Bekkûş), Tunus 1406/1986, s. 261; ayrıca bk. neşrederin girişi, s. 5-25; a.mlf., *Divân* (nşr. Abdurrahman Yâgî), Beyrut 1409/1989, neşredenin girişi, s. 9-13; İbn Bessâm eş-Şenterîni, *ez-Zahire fî mehâsini ehli'l-Cezire* (nşr. İhsan Abbas), Beyrut 1979, VIII, 597-612; İbnü'l-Kıftî, *İnbâhü'r-ruvât*, I, 333-339; İbn Hallikân, *Vefeyât*, II, 85-89; Abdurrahman b. Muhammed ed-Debbâğ, *Me'âlimü'l-imân* (nşr. Muhammed Mâdûr), Tunus 1978, III, 186-187, 197; Ticânî, *Rihletü't-Ticânî* (nşr. Hasan Hüsnî Abdülvehhâb), Tunus 1378/1958, s. 366; Brockelmann, *GAL*, I, 374; *Suppl.*, I, 539; Abdülazîz el-Meymenî, *İbn Reşîk*, Kahire 1343, s. 34-88; a.mlf., *en-Nü-tef min şî'ri İbn Reşîk ve zemîlîhi İbn Şeref*, Kahire 1343, s. 134-186; a.mlf., *Buhûş ve tahkî-kât* (nşr. Muhammed Üzeyir Şems), Beyrut 1995, II, 133-187; G. J. H. van Gelder, *Beyond The Line*, Leiden 1982, s. 112-127; Abdülazîz Kalkîle, *el-Belâtu'l-edebî li'l-Mu'iz b. Bâdis*, Riyad 1403/1983, s. 159-177; Abdürraûf Mahlûf, *İbn Reşîk el-Kayrevânî*, Kahire 1983; İhsan Abbas, *Târîhu'n-naqdî'l-edebî 'inde'l-'Arab*, Amman 1986, s. 5-459; Şazeli Bû Yahyâ, "Şif'ru İbn Reşîk", *Hauliyâtü'l-Câmi'ati'l-Tûnisîyye*, sy. 6, Tunus 1969, s. 61-77; a.mlf., "İbn Rashîk", *EJ²* (İng.), III, 903-904; İnâyetullah Fâtihî Nejad, "İbn Reşîk", *DMBİ*, III, 586-590.

ZÜLFİKAR TÜCCAR

İBN REŞİK el-KUŞEYRÎ

(ابن رشيق القشيري)

Ebû Muhammed (Ebû Hafs, Ebû Ca'fer) Abdurrahmân (Abdullah) b. Reşîk el-Kuşeyrî (ö. 481/1088'den sonra)

Mürsiye emîri
(1081-1088).

Hayatının ilk dönemi hakkında bilgi yoktur. Sadece Belç Kalesi'nin İşbiliye (Sevilla) Abbâdî Emirliği'ne bağlı âmili olduğu bilinmektedir. İbn Abbâd el-Mu'temid-Alellah'ın emriyle Mürsiye'ye (Murcia) saldıran Vezir İbn Ammâr el-Endelüsî'ye yardımcı oldu. Ancak şehrin zaptedilerek (471/1078) Emîr İbn Tâhir'in hâkimiyetine son verilmesinin ardından İbn Ammâr Tuleytula'ya (Toledo) döndü. Orada bıraktığı İbn Reşîk, onun adamlarını

şehirden uzaklaştırıp emirliği ele geçirdi ve bağımsızlığını ilân etti.

O yıllarda çok güçlenen Kastilya Kralı VI. Alfonso, Endülüs'teki bütün müslüman emirliklerden vergi almaya başlamıştı; İbn Reşîk de emirlik tahtına oturunca ona hediye gönderdi. Murâbit Hükümdarı Yûsuf b. Tâşfîn'in Endülüs'e geçmesinden önce emirlerin birbirlerine düşmeleri sırasında İbn Reşîk'in ihanetini bir türlü affedemeyen İbn Abbâd el-Mu'temid, onu hıristiyanlarla ittifak içinde olmakla suçlayarak Yûsuf b. Tâşfîn'e şikâyet etti. Ancak İbn Reşîk, Yûsuf b. Tâşfîn'in hâkimiyetini benimsemesinin işareti olarak onun adına hutbe okutup tehlikeden kurtuldu. Ayrıca Yûsuf b. Tâşfîn ile İbn Abbâd el-Mu'temid'in VI. Alfonso'ya karşı zafer kazandıkları Zellâka Savaşı'ndan (479/1086) sonra da Mu'temid'e vergi ödemeyi kabul etti. Fakat bu durum uzun sürmedi. Yûsuf b. Tâşfîn Belensiye'nin (Valencia) düşmesinin ardından tekrar Endülüs'e gelerek bütün emîrleri birlik ve yardıma çağırdığında (480/1087) Mu'temid yine aynı suçlamaları dile getirdi. Yûsuf b. Tâşfîn de durumu fakihlere inceletip İbn Reşîk'in suçluluğuna karar verince onu öldürülmemesi şartıyla Mu'temid'e teslim etti (481/1088). Bir müddet Lûrka (Lorca) ve İşbiliye'de hapse atılan İbn Reşîk'in bundan sonraki hayatı hakkında fazla bir şey bilinmemekte, bazı kaynaklar Mu'temid tarafından öldürüldüğünü, bazıları da Murâbitlar'ın İşbiliye'yi aldıkları sırada (484/1091) serbest bırakıldığını rivayet etmektedir (İbnü'l-Ebbâr, II, 175). Ebû'l-Alâ İdrîs b. Ezrak başta olmak üzere birçok şair İbn Reşîk'i öven şiirler yazmıştır (Makkarî, III, 573).

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, IX, 291; Abdülvehid el-Merrâkûşî, *el-Mu'cib fî telhîşi aḥbârî'l-Magrib* (nşr. M. Saîd el-Uryân), Kahire 1383/1963, s. 180-182, 192; İbnü'l-Ebbâr, *el-Hulletü's-siyerâ* (nşr. Hüseyin Mûnis), Kahire 1985, II, 123-124, 134-135, 140-146, 175; Makkarî, *Nefhu't-tib*, III, 572-573; Dozy, *Spanish Islam*, s. 681-682, 685, 700, 706; Chejne, *Muslim Spain*, s. 73; Mahmoud Makki, "The Political History of Al-Andalus", *The Legacy of Muslim Spain* (ed. Salma Khadra), Leiden 1992, s. 62-63; J. F. P. Hopkins, "İbn Rashîk", *EJ²* (İng.), III, 904-905; E. Lévi-Provençal, "Mursiya", a.e., VII, 633-634; Saîdullah Karabeglü, "İbn Reşîk", *DMBİ*, III, 590.

THOMAS B. IRVING

İBN REVÂHA

(bk. ABDULLAH b. REVÂHA).

İBN REZİN el-BERBERÎ

(bk. REZİN).

İBN REZİN el-İSFAHÂNÎ

(ابن رزين الإصفهاني)

Ebû Abdillâh Muhammed b. İsâ b. İbrâhîm b. Rezîn el-İsfahânî (ö. 253/867 [?])

Kıraat ve nahiv âlimi.

Hayatı hakkında yeterli bilgi yoktur. Aslen İsfahanlı olup Rey'de doğdu. Babasına nisbetle İbn İsâ, ikinci ceddî Rezîn'e nisbetle İbn Rezîn künyeleriyle ve Teymî nisbesiyle anıldı. Temel öğrenimini tamamladıktan sonra kıraat ilmine yöneldi. Meşhur yedi kıraat imamından Hamza b. Habîb'in önde gelen talebesi Süleym b. İsâ'dan ve onun kıraatinin meşhur iki râvisi Hallâd b. Hâlid ile Halef b. Hişâm'dan ve Nusayr b. Yûsuf er-Râzî gibi âlimlerden kıraat dersleri aldı. Ayrıca Hamza'nın talebesi Hasan b. Atıyye el-Kûfî'den de bir hatim indirdi.

Kıraatleri önemli kaynaklarından alarak bu konuda çeşitli rivayetler arasında tercihler yapabilen İbn Rezîn devrinin önde gelen kıraat otoritelerinden sayıldı; nahiv konusunda da dönemin imamları arasında yerini aldı. Ebû Nuaym Fazl b. Dükeyn, Kabîsa b. Ukbe, İshak b. Süleyman, Amr b. Ebû Seleme, Ubeydullah b. Mûsâ ve Abdurrahman ed-Deşteki gibi isimlerden hadis rivayet etti. Fazl b. Şâzân, Muhammed b. Abdürrahîm el-İsfahânî, Ca'fer b. Abdullah b. Sabbâh, Ebû Sehl Hamdân b. Merzûbân ve daha birçok şahsiyet kıraat konusunda ondan faydalandı. Ebû Zür'a er-Râzî İbn Rezîn hakkında, "Kıraatler konusunda ondan daha üstününü görmedim" derken Ebû Hâtim er-Râzî de hadiste onu sadûk olarak nitelendirmiştir. İbn Rezîn 253'te (867) vefat etti. Ölüm tarihi 240 (854), 241 ve 242 olarak da zikredilmiştir. Kaynaklarda *el-Câmi' fi'l-kırâ'ât*, *Kitâb fi'l-'aded*, *Kitâb fî cevâzi kırâ'ati'l-Kur'ân 'alâ tarîki'l-muḥâḫaba*, *Kitâb fi'r-resm* adlı eserleri yazdığı belirtilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Ebû Hâtim, *el-Cerḫ ve't-ta'dil*, VIII, 39; Ebû Nuaym, *Zikru aḥbârî İsbahân* (nşr. S. Dederîng), Leiden 1934, II, 179-180; Zehebî, *Ma'rifetü'l-kurrâ* (Altıkulaç), I, 440-441; a.mlf., *Târîhu'l-İslâm: sene 251-260*, s. 307-308; Safedî, *el-Vâfi*, IV, 294; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, II, 223-224; Süyûtî, *Buğyetü'l-vu'ât*, I, 205.

MEHMET ALİ SARI